

Rädda Barnen

FÖRDJUPNINGSDOKUMENT BARNRÄTTSSAGENDAN

DEL 1: RÄDDA BARNENS ALLMÄNNA KOMMENTARER NR 1

OM RÄDDA BARNENS BARNSYN

DEL 2: SAMTIDSANALYS FÖR INRIKTNINGAR

DEL 3: BARNS RÖSTER!

DEL 1

RÄDDA BARNENS ALLMÄNNA KOMMENTAR NR 1 (2024) OM RÄDDA BARNENS BARNSYN

Syfte med denna allmänna kommentar

Att ge medlemmar och anställda mer kunskap om varför barnsynen har formulerats som den har och vad de olika delarna innebär. I kommentaren förklaras barnsynen först som helhet för att sedan brytas ner i olika delar, som förklaras mer detaljerat.

Varje barn är rättighetsbärare som utan diskriminering ska ha ovillkorlig tillgång till och kunna utkräva sina mänskliga rättigheter.

Barnet är expert på sin egen situation och ska tas på allvar. Barns delaktighet är en rättighet men också en resurs för hela samhället. Det är vuxenvärldens ansvar att förverkliga barnets rättigheter.

Vad barnsynen betyder som helhet

Barnsynen har sin grund i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och den barnsyn som förmedlas däri – nämligen att barnkonventionen gäller alla barn, att barn är rättighetsbärare i sin egenskap av människa, och inte ska ses som ett objekt till sina föräldrar, samt att barns kompetens ska värderas och att barn, likt vuxna, har rätt till inflytande och delaktighet i de frågor som berör barnet.

Centralt i barnsynen är att varje barn är bärare av rättigheter. Barnkonventionen gäller alla barn som befinner sig i Sverige – oavsett om barnet är medborgare, har uppehållstillstånd, är asylsökande, EU-migrant eller befinner sig i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Rättigheterna tillkommer barn utan åtskillnad på grund av ursprung, social tillhörighet, etnicitet, funktionsnedsättning, könstillhörighet, sexuell läggning eller någon annan av barnkonventionens diskrimineringsgrunder.

En barnsyn som ser varje barn som en rättighetsbärare lyfter också fram vuxenvärldens ansvar att stötta barnet i tillgången till sina rättigheter och statens skyldighet att se till att varje barn får sina rättigheter tillgodosedda.

Slutligen vill barnsynen tydliggöra hur viktigt det är att säkerställa barnets rätt till inflytande och delaktighet, att det är barnet som vet mest om hur det är att vara barn idag och att genom att lyssna på barnet kan vuxna fatta bättre beslut och vidta mer korrekta åtgärder.

Barnsynens olika delar

Varje barn är rättighetsbärare

Varje människa är en rättighetsbärare. Att se varje barn som en rättighetsbärare är grundläggande för att säkerställa ett barnrättsperspektiv och att ett barnrättsbaserat synsätt genomsyrar allt arbete med och för barn, på alla nivåer.

Att barn är rättighetsbärare innebär att vi ska se barn som enskilda individer med alla de grundläggande fri- och rättigheter som alla människor har, liksom de särskilda rättigheter som tillkommer barn just för att de är barn. Att vara rättighetsbärare innebär också att det finns en motpart, enligt barnkonventionen staten, som är skyldighetsbärare och därmed ansvarig för att

säkerställa att rättigheterna tillgodoses. En rättighetsbärare ska kunna ställa skyldighetsbärare till ansvar och kunna utkräva sina rättigheter.

När det gäller just barn som rättighetsbärare, är rätten till inflytande och delaktighet i sitt liv grundläggande. Om denna inte tillgodoses, kan vi inte anse att barnet ses som en rättighetsbärare fullt ut.

utan diskriminering

Denna del finns med för att tydliggöra att barnets rättigheter enligt barnkonventionen gäller alla barn, i enlighet med artikel 2 i barnkonventionen. Det går således inte att villkora barnkonventionens rättigheter utifrån att någon inte är medborgare (detta kan gå i vissa specifika undantagsfall, men inte som huvudregel), att någon har en funktionsnedsättning, att de lever i landet utan nödvändiga tillstånd, att de har en viss sexuell läggning eller liknande. Rättigheterna tillkommer alla barn, utan undantag.

ovillkorlig tillgång till [...] sina mänskliga rättigheter

Varje barn ska ha tillgång till sina mänskliga rättigheter, för att de är barn. Rättigheterna är inte kopplade till prestation, beteende eller skyldigheter för barnet utan är ovillkorade. Att betona att rättigheterna är ovillkorade är också att betona att varje barn har rättigheter, också när barnet till exempel har begått ett brott, har kränkt någon annans rättigheter eller beter sig på något annat sätt som faller utanför normen.

kunna utkräva sina mänskliga rättigheter

En grundläggande princip inom folkrätten är att mänskliga rättigheter inte är något värda om det inte finns något sätt för rättighetsbäraren att utkräva sina rättigheter, föra fram klagomål och få upprättelse när rättigheterna kränks. Denna möjlighet ska givetvis även tillkomma barn, då barn också är rättighetsbärare.

Det är barnet som ska ha möjlighet att utkräva sina rättigheter, men för att kunna göra det krävs det oftast att barnet har stöd och hjälp av någon viktig vuxen, till exempel en vårdnadshavare eller ett ombud av något slag. Det grundläggande är dock att det är barnet som har möjligheten, och den vuxne är mer en möjliggörare. I Rädda Barnens syn på barn är det centralt också eftersom vi ser att möjligheten att utkräva sina rättigheter ofta brister, på olika nivåer i samhället.

mänskliga rättigheter

Barnets rättigheter såsom de har formulerats i barnkonventionen är del i ett större system av mänskliga rättigheter inom FN. Inom FN finns nio kärnkonventioner om mänskliga rättigheter¹, inklusive barnkonventionen. Alla dessa konventioner gäller även barn. Barn har således ett större skydd än många andra grupper, då de också har särskilda rättigheter.

Mänskliga rättigheter brukar delas in i civila och politiska rättigheter samt ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Alla mänskliga rättigheter är lika mycket värda och lika viktiga. Alla mänskliga rättigheter är odelbara och beroende av varandra.

De civila och politiska rättigheterna finns också i den Europeiska konventionen om de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna (Europakonventionen).² Även denna konvention gäller barn.

Mänskliga rättigheter finns även i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.³ Stadgan har en särskild artikel om barn, men även de flesta övriga delar gäller barn.

Slutligen finns mänskliga rättigheter även skyddade i vår grundlag, i regeringsformens andra kapitel. Även här riktar sig skyddet till "alla och envar", vilket innefattar barn.

---

¹ Sverige har tillträtt sju av dessa.

² Denna konvention gäller som svensk lag sedan 1995.

³ Stadgan är bindande för Sverige att följa när EU-rätt ska tillämpas.

Barnets mänskliga rättigheter är således större och bredare än ”bara” barnkonventionen. För att betona det har Rädda Barnen valt att använda begreppet ”mänskliga rättigheter” i barnsynen.

utan diskriminering ska ha ovillkorlig tillgång till och kunna utkräva sina mänskliga rättigheter.

Detta speglar tydligt synsättet som förmedlas i nedbrytningen av meningen ovan, nämligen att det är barnet som har rättigheterna och ska kunna utkräva dessa. Detta ska dock inte tolkas som att Rädda Barnen lägger över ansvaret för tillgången till och utkrävandet av rättigheterna på barnet. Barnet måste ses i sitt sammanhang och där barnets vårdnadshavare eller andra viktiga vuxna har ett stort ansvar för att säkerställa att barnet har tillgång till och kan utkräva sina rättigheter. Detta är i linje med barnkonventionen, som ger framförallt vårdnadshavare såväl rättigheter som skyldigheter att vägleda barnet i förverkligandet av rättigheterna, där vårdnadshavaren ska beakta barnets fortlöpande utveckling (artikel 5).

Rädda Barnens roll i denna del kan också innebära påverkansarbete för att säkerställa att det finns system på plats som möjliggör för barn att kunna utkräva sina mänskliga rättigheter.

Barnet är expert på sin egen situation och ska tas på allvar

Att tala om barnet som expert på sin egen situation har gjorts länge i barnrättsrörelsen, både i Sverige och internationellt. Särskilt stark är formuleringen ”experter på sitt eget liv” i forskningen där det gjorts ett stort arbete i att gå från barnet som forskningsobjekt till aktiv deltagare i forskning – i egenskap av expert.⁴

Även i det svenska civilsamhället och bland myndigheter används ofta beskrivningen att barn är experter på sina egna liv eller sin livssituation. Till exempel skriver Socialstyrelsen:

*Barns kunskaper och erfarenheter är ofta nödvändiga för att nå en tillräcklig kvalitet i kunskapsstöd, utvärderingar, rekommendationer med mera. Barns perspektiv är en del av den samlade kunskap som behöver tas fram. Barn är experter på sin egen situation och kan därmed bidra med unik och värdefull kunskap.*⁵

Barnombudsmannen grundar sitt arbete med barns delaktighet på tanken att barn är experter på sina egna liv⁶, och använder till exempel formuleringen i debattartiklar och rapporter⁷.

Även i barnrättsrörelsen används begreppet expert. Organisationer som har kommit långt med att stärka barns röster genom delaktighet lyfter ordet expert i sin kommunikation. Se till exempel Ecpats metodhandbok ”Barnet som expert”⁸ och BRIS arbete med delaktighet som heter ”Expertgrupp barn”⁹. Även Länsstyrelserna, UNICEF, RBUF, Funktionsrätt Sverige och SKR¹⁰ använder ordet expert kopplat till barns kunskap om sitt liv/sin situation.

Sammantaget är Barn som experter eller barnet som expert ett vedertaget uttryck både bland myndigheter och civilsamhällesorganisationer.

Vad betyder det inte?

Att säga att ett barn är expert på sin egen situation handlar inte om att ge barnet ansvar för lösningar, eller att ta bort vuxnas ansvar för att fatta beslut enligt barnets bästa. Men när vi ser barnet som expert lägger det ansvar på vuxna att ta reda på hur barnet ser på sin egen situation, vilka möjliga problem och lösningar det kan finnas. Självklart behöver den vuxna här ha kompetens och kunskap att ta emot det barnet förmedlar, oavsett barnets ålder, funktionsförmåga och bakgrund i övrigt.

Ett nyfött barn på neonatalavdelningen är omgiven av vuxna som tar ansvar för barnet. Vi lägger inget ansvar på att barnet själv verbalt ska förmedla sin situation, uttrycka förslag på medicinering

⁴ [Children as Experts in Their Lives: Child Inclusive Research | Child Indicators Research \(springer.com\)](#)

⁵ (Barns medverkan i Socialstyrelsens arbeten 2020, Socialstyrelsen)

⁶ Se exempelvis metoden Unga Direkt samt flertalet av Barnombudsmannens årsrapporter.

⁷ Se exempelvis: [Barn ska inte tvingas till umgänge med sina våldsamma föräldrar - Barnombudsmannen](#)

⁸ [ECPATs Metodhandbok: "Barnet som expert" - ECPAT Sverige](#)

⁹ [Expertgrupp Barn | Bris - Barnens Rätt i Samhället](#)

¹⁰ Sveriges Kommuner och Regioner

eller ha en långsiktig plan för vården. Däremot är alla professionella i rummet alerta på vilka signaler barnet sänder ut – hur barnet känner är det bara barnet som vet. Barnet är i den meningen expert på sin situation, på när smärtan tilltar eller när något är obehagligt.

Med en äldre barnsyn fanns en sjukvård som inte bedövade små barn vid ingrepp, och som gav barn mat på schema utan hänsyn till barnets eget uttryck för hunger. Sjukvårdens barnsyn idag ger barnet, oavsett ålder, rollen som expert på sin egen situation och de vuxna runt barnet rollen som expert på att läsa barnets signaler och, självklart, att fatta beslut utifrån barnets bästa.

Åtta korta punkter på varför barn är experter på sin egen situation:

Generella argument för barns kunskap/expertis/:

- 1) **Barnkonventionen** utgår ifrån barnet som rättighetsbärare, med rätt att bilda och uttrycka åsikter i alla frågor som rör barnet. Rättigheten grundar sig i att barnet har unik kompetens om sin egen livssituation som behöver beaktas i alla beslut som rör barnet.
- 2) **Barnets perspektiv.** Vi arbetar med barnperspektiv, barnrättsperspektivet och barnets perspektiv. Att se barnet som expert på sin situation är ett sätt att lyfta barnets perspektiv. Genom att barnet har ett unikt perspektiv på sin egen situation, på sitt liv och på sina erfarenheter är barnet expert på sin egen situation.
- 3) **Barnet som rättighetsbärare.** Barn är i beroendeställning till vuxna på många olika sätt i samhället. Att erkänna och kommunicera att vi ser barnet som expert på sin egen situation är att lyfta värdet av barns kunskap, erfarenhet och kompetens.

Om ordet expert specifikt:

- 4) **Se barn som experter.** Att erkänna och uttala att barnet är expert på sin egen situation är att erkänna vikten av barnets eget unika perspektiv, och att visa att det inte bara är vuxna som kan vara experter.
- 5) **Stärkt arbete för delaktighet.** Vi arbetar för att stärka barn rätt till delaktighet i olika delar av samhället. Genom att vi som barnrättsorganisation tydligt kommunicerar och talar om barnets som expert på sin egen situation stärker vi både barn och vuxna i synen på barns rätt att komma till tals och vuxnas ansvar för att säkerställa att barn kommer till tals.
- 6) **Betonar kunskap – inte ansvar.** Ordet expert innehåller ingen del om ansvar för att lösa en situation, utan är ett sätt att beskriva kunskap, kännedom och expertis inom ett visst område – i det här fallet barnets egen situation. Självklart handlar det om att vara expert utifrån sitt unika perspektiv och sin personliga erfarenhet.

Rädda Barnens roll

- 7) **Vedertagen formulering.** Att tala om barnet som expert är inte nytt i barnrättsrörelsen utan ett sätt som kommuniceras i många olika sammanhang av både offentliga aktörer och civilsamhället.
- 8) **Tillit till barnets förmåga.** Att kalla barnet expert på sin egen situation är ett viktigt steg för att visa tillit till barns förmågor – oavsett barnets ålder, mognad och funktionalitet. Varje enskilt barn är bärare av rättigheter, och vuxna ska säkerställa de rättigheterna. Där är synen på barnet som expert på sin egen situation helt central, och något som vi kan förmedla vidare på lokal och nationell nivå för att stärka barns delaktighet, ställning och rättigheter.

Barns delaktighet är en rättighet

Barns delaktighet kommer till uttryck i artikel 12 i barnkonventionen, där det framgår att ett barn ska ha möjlighet att få framföra sina åsikter i alla frågor som berör barnet och att barnets åsikter ska tas i beaktande utifrån ålder och mognad. Inflytande och delaktighet för barn finns också inskrivet i artikel 7.3 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt i artikel 24 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

Artikel 12 i barnkonventionen behandlar den rättsliga och sociala ställningen för barn – barn saknar vuxnas självständighet, men är samtidigt bärare av rättigheter.¹¹ Artikel 12 uttrycker tydligt att barnet är rättighetsbärare och därmed har rätt till inflytande över sådant som påverkar barnets liv, inte bara rättigheter kopplat till sårbarhet och behov av skydd eller beroendet av vuxna.¹²

Att det är en rättighet innebär en tydlig juridisk skyldighet för staten att säkerställa delaktighet på ett eller annat sätt. Staten ska garantera detta antingen direkt (enbart baserat på ratificering av barnkonventionen) eller genom att säkerställa att detta rätten tillgodoses genom den lagstiftning som är relevant.¹³

Att delaktighet är en rättighet innebär också att vi tydliggör att det inte är en skyldighet för ett barn att vara delaktig. En rättighetsbärare kan alltid själv avstå från att utöva sin rättighet. Detta innebär att delaktighet är ett val för barnet, inte en skyldighet. För att kunna fatta beslut om barnet vill vara delaktig i en viss process är staten skyldig att se till att barnet får all nödvändig information för att kunna fatta ett sånt beslut.¹⁴

en resurs för hela samhället

Genom att inkludera barn, ta in deras åsikter och beakta dessa i olika åtgärder och beslut som tas, blir barns delaktighet inte bara en rättighet för det enskilda barnet, utan en resurs för hela samhället. Genom att ta in barnets åsikter och beakta dessa får vi en större grund för beslut kring olika åtgärder och kan göra en bättre prövning av barnets bästa. Underlag för beslut och åtgärder är viktigt för att veta att dessa är de bästa möjliga åtgärderna att vidta, så det är av stor vikt att underlaget är så brett som möjligt. Bra underlag leder ofta till bra beslut eller åtgärder, vilket i sin tur leder till stora samhällsvinster på olika plan.

Att barns delaktighet ses som en resurs för samhället, handlar också om att det leder till att barn ser sig som viktiga och betydelsefulla i det demokratiska samhället. Det leder till en ökad känsla för demokrati och tillit till systemet, om det görs på rätt sätt.

vuxenvärldens ansvar att förverkliga barnets rättigheter

Denna del tar sin utgångspunkt i artikel 4 i barnkonventionen, som tydliggör statens skyldighet att vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att de rättigheter som finns i konventionen genomförs i praktiken. Rädda Barnen anser dock att även barnets viktiga vuxna har en roll att spela och ett ansvar att ta när det gäller förverkligandet av barnets rättigheter. Det gäller i största grad vårdnadshavarna, som också har en tydlig uppgift enligt barnkonventionen att vägleda barnet i förverkligandet av hans rättigheter (artikel 5). Men även organisationer inom civilsamhället, som Rädda Barnen, behöver ta ett ansvar i denna fråga, t.ex. genom att föra fram rättighetsbärandens röst, genom att visa på de brister som finns i genomförandet och hur det påverkar barn. Även andra ideella aktörer, såsom idrottsföreningar eller andra organiserade fritidssysselsättningar, har ett ansvar i att bidra till förverkligandet av barnets rättigheter. Slutligen ser också Rädda Barnen den viktiga roll som alla vuxna runt ett barn kan spela när det gäller att förverkliga barnets rättigheter, inte minst genom att finnas till hands som en trygg vuxen.

¹¹ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 12 (2009) om barnets rätt att bli hörd. Punkt 1.

¹² FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 12 (2009) om barnets rätt att bli hörd. Punkt 18

¹³ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 12 (2009) om barnets rätt att bli hörd. Punkt 15

¹⁴ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 12 (2009) om barnets rätt att bli hörd. Punkt 16

DEL 2

SAMTIDSANALYS FÖR INRIKTNINGAR I DEN NATIONELLA VERKSAMHETEN – SÅ GICK DET TILL

I arbetet med Barnrättsagendans sista fas, perioden januari till april 2024, låg fokus på att sätta inriktningen för den nationella verksamheten 2025-2028.

Riksstyrelsen gav tydliga direktiv att utgångspunkten skulle vara att de globala målen skulle tillämpas i nationell verksamhet. För att anpassa och konkretisera de globala målen till en svenska kontext har flera *moment* genomförts.

- Styrgruppen har varit delaktig i arbetet och har löpande gett input på samtidsanalys samt inriktningarna
- Den nationella ledningsgruppen för verksamhet i Sverige har vid flera tillfällen diskuterat samhällsanalys, mål och inriktningar för verksamheten.
- Utöver det genomfördes flera fördjupade samtal med sakkunniga medarbetare och regionchefer. Samtalen har analyserats och ligger till grund till förslaget till samtidsanalys och därtill hur tillämpning av vart och ett av de fyra målen kan inrikta och styra verksamhet i Sverige.
- Medarbetare såväl som medlemsrörelse fick möjlighet att ge input via temperaturmätare.
- Möten med distriktsordförandegruppen och de fyra regionråden genomfördes i syfte att få inspel till inriktningen av nationell verksamhet.
- Genomgång och sammanställning av *barns röster* utifrån de fyra målen. Sammanställningen baserades på relevanta rapporter, verksamhetsuppföljning, omvärldsanalys mm de senaste två åren tillbaka (2022-2023)

Fördjupade samtal med sakkunniga och regionchefer – så gick de till

Varje fördjupat samtal gick till på samma sätt och fokus i samtalet var de spaningar var och en hade utifrån ett antal frågeställningar. Utöver de globala målen som grund för spaningarna fanns också FN:s Barnrättskommittés rekommendationer till Sverige, de kunde användas som grund för spaningen, men det var inget krav.

Samtalen genomfördes med:

Sara Lidgren-Ntini, regionchef, Region Väst

Ylva Löwenborg, regionchef, Region Nord

Sara Svensson, regionchef, Region Syd

Sara Skoog, psykoterapeut, Centrum för stöd och behandling

Hanna Thermaenius, psykolog, Centrum för stöd och behandling

Samira Abutaleb Rosenlund, tematisk rådgivare socioekonomisk utsatthet, Medlem, Metod och Kunskapsstöd

Åsa Göransson, tematisk rådgivare migration, Medlem, Metod och Kunskapsstöd

Evelina Aho Fältskog, tematisk rådgivare – våld mot barn, Medlem, Metod och Kunskapsstöd
Karin Sjömillä, barnrättsjurist, Medlem, Metod och Kunskapsstöd
Sandra Akiwumi Lundstedt, vice VD, Rädda Barnen Välfärd
Jakob Hellman, Growth Hub Director, Finansiering och Partnerskap

Huvudfråga samt följdfrågor för samtalen:

- Utifrån de globala målen, som fortsatt ska vara fokus, **vilka är dina tre till fem spaningar som bör vara Rädda Barnens fokus de kommande fyra åren i Sverige?**
- Nedan ser du exempel på globala mål och redan identifierade områden för arbetet i Sverige, finns det andra/ fler? Vad har barn sagt till oss om de områden du identifierar?
- Om du också ser att någon/några av dessa är prioriterade vilken data, material, utredningar bygger du det på?

Utifrån ovan nämnda källor, dialoger och diskussioner så har en samlad analys gjorts. Sammantaget så har de olika underlagen gett en snarlik bild kring vår omvärld, och förslagen på framtida inriktningar för de fyra målen har i de flesta fall sammanfallit. Temat om att vi ser en ökad utsatthet och risk för social exkludering har varit genomgripande, och valet gjordes att göra en övergripande samtidsanalys som genomsyrar alla fyra mål.

Samtidsanalysen – så blev den

*Vi lever i ett allt hårdare samhällsklimat där de demokratiska värdena är på tillbakagång. Vi ser ett samhälle som **gör skillnad på barn och barn**, där **ett barnrättsperspektiv alltför sällan är givet**, och där **barn fortfarande hindras från att vara delaktiga i frågor som rör dem**. Vi ser ett samhälle där **strukturella ojämlikheter** minskar barns möjligheter att få sina rättigheter förverkligade och minskar tillgången till den samhällsservice som ska vara tillgänglig för varje barn.*

*Denna utveckling har mer och mer att göra med faktorer som var du är född, var du växer upp och var dina föräldrar kommer ifrån. Ökad **socioekonomisk segregation** och **etnisk segregation** går numer hand i hand och innebär en dubbel utsatthet. Dessutom ökar risken för utsatthet i samband med faktorer som exempelvis migrationsstatus, våldutsatthet, funktionsnedsättning, psykisk ohälsa, begränsande normer och annan psykosocial sårbarhet. Som följd ser vi risk för **social exkludering** och att **barn i större utsträckning diskrimineras och stigmatiseras**.*

Samtidsanalysen – detta ser vi

Utifrån samtidsanalysen gör vi nedan fördjupning av de centrala begrepp som finns i analysen.

1. skillnad på barn och barn

Den skillnad mellan barn och barn i såväl retorik som politik som vi har sett de senaste åren har fortsatt. Vi kan se att vissa åtgärder har vidtagits för att stärka ett barnrättsperspektiv inom vissa områden, framför allt:

- Stärkt barnrättsperspektiv på skyddade boenden (ny lag från 1 april 2024)
- En utredning tillsatt om stärkt barnrättsperspektiv inom LVU (Lagen om vård av unga)
- En utredning tillsatt för att komma fram med en ny modell för den statliga barn- och ungdomsvården där barnrättsperspektivet är centralt.

Samtidigt har regeringen också vidtagit åtgärder som tydligt inskränker eller till och med kränker barnets rättigheter, som också går stick i stäv med de rekommendationer som FN:s barnrättskommitté, och andra FN-kommittéer, gett Sverige, t.ex:

- Polisens möjligheter att införa säkerhetszoner (ny lag från 25 april 2024)
- Möjlighet att vräka barnfamiljer om ett barn har begått brott i närområdet (antagen ny lag som gäller från 1 juli 2024)
- Utredning tillsatt om att nyanlända behöver kvalificera sig in i välfärden
- Inrättandet av Återvändandecenter där barn i familjer placeras efter avslag på asylansökan och hur rättigheter tillgodoses på dessa, exv rätt till utbildning, rätt till skydd från våld.

2. barnrättsperspektiv alltför sällan är givet

Att barnrättsperspektivet ofta får stå tillbaka för andra perspektiv är fortsatt tydligt i den politiska debatten och de förslag som läggs fram. Exempelvis lyftes barnrättsperspektivet väldigt lite i debatten i riksdagen om säkerhetszoner. Vi ser det också i de statliga utredningar som presenteras, där de barnrättsliga analyserna ofta är undermåliga, trots att det varit tydligt i direktiven att en sådan ska göras.

Däremot lyfts barnrättsperspektivet ofta fram i media, även i de "hårda ämnena". Under perioden har tex Rädda Barnen vid ett par tillfällen haft möjlighet att lyfta fram det bristande barnrättsperspektivet vid införandet av säkerhetszoner.

3. barn hindras från att vara delaktiga i frågor som rör dem

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har under perioden publicerat en rapport som ger en fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet i samhället.¹⁵ Rapporten bygger på en enkät som gått ut till barn och unga mellan 16 och 25 år. Svaren är inte uppdelade på de över eller under 18, varför statistiken visar på hela målgruppen. Den visar ändå viss intressant fakta:

- 52 % uppger att de inte tror att de behövs i det svenska samhället
- 50 % svarar att de inte känner sig delaktiga i det svenska samhället
- Valdeltagandet har minskat bland unga för första gången sedan 2002, stor skillnad i valdeltagande mellan unga i områden med socioekonomiska utmaningar och unga i områden med goda socioekonomiska förutsättningar

Rädda Barnen har också noterat att statliga utredningar fortsätter att inte involvera barn i frågor som berör dem, trots en tydlig uppmaning från FN:s barnrättskommitté i dess senaste rekommendationer till Sverige. Under perioden har vi påtalat detta bland annat när det gäller utredningen om säkerhetszoner och utredningen om utökade möjligheter till vräkning på grund av brott.

4. strukturell ojämlikhet

I Sverige lever ungefär vart femte barn (19%) i relativ ekonomisk utsatthet, låg ekonomisk standard som är ett mått på ekonomisk ojämlikhet,¹⁶ en andel som ökat de senaste decennierna och är idag betydligt högre än hos övriga nordiska länder. I mars i år släppte SCB nya siffror, vilket grundar sig på inkomststatistiken för 2022. Enligt de senaste siffrorna lever 18,7 av barn 0-17 år i låg ekonomisk standard vilket är en 0,5% minskning från året innan (2021). Bland barn till ensamstående mammor lever cirka hälften (47%) i relativ ekonomisk utsatthet och bland barn med utländsk bakgrund (enligt SCB:s definition) är motsvarande siffra 40%.¹⁷

---

¹⁵ [En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet | MUCF](#)

¹⁶ Låg ekonomisk standard är ett mått för att mäta ekonomisk ojämlikhet. Det beräknas som andel som lever under 60% av medianinkomst. För närmare förklaring av detta mått se sid 7 i "Missing out" där olika fattigdomsmått förklaras.

¹⁷ Källa SCB:s databaser: [Hemmaboende barn och unga 0-21 år som bor i familjer med låg respektive hög inkomst i förhållande till medianen efter kön, ålder, sortvariabel, andel av medianinkomsten, familjetyp och år. PxWeb \(scb.se\)](#)

Den socioekonomiska boendesegregationen har ökat sedan 90-talet, särskilt låg- och höginkomsttagare lever alltmer separerade och geografiskt åtskilda från varandra. Det är en trend som har förstärkts över tid och gäller inte enbart storstäder, utan majoriteten av Sveriges kommuner är mer socioekonomiskt segregerade idag. I flera av de bostadsområden där Rädda Barnen har sin verksamhet lever över hälften av barn i relativ ekonomisk utsatthet (låg ekonomisk standard).¹⁸

Den socioekonomiska segregationen går också hand i hand med en etnisk segregation.¹⁹ Den dubbla rumsliga åtskillnaden förstärker ojämlika livsvillkor för barn och ungas hälsa, fritid, utbildning, nätverk, självbild och livschanser och leder till *social exkludering*.²⁰ Barn med utländsk bakgrund som växer upp i socioekonomiskt marginaliserade områden i Sverige påverkas negativt såväl av hög barnfattigdom, ekonomisk ojämlikhet som av den territoriella stigmatisering som drabbar området.²¹

5. social exkludering

Barn vittnar i våra verksamheter, i områden som är socioekonomiskt marginaliserade och eftersatta, om att ekonomiska svårigheter och hinder i vardagen leder till konsekvenser av social exkludering i för dem viktiga sammanhang, såväl i vardagen som samhället i stort. Barn lyfter dubbel utsatthet; strukturell rasism, diskriminering kopplat till etnicitet i skola och arbetsmarknaden och ojämlika framtidsutsikter som en orsak till att många i deras bostadsområde har det ekonomiskt svårt. Barn och unga uttrycker också en medvetenhet om att växa upp under högst ojämlika livsvillkor, och att det får konsekvenser för allt från deras självbild och till deras framtidsutsikter.²²

"Folk med utländsk bakgrund bor på ett ställe och massa rika människor i ett annat ställe – fast det borde liksom vara blandat. Så att man växer upp och känner att "ah det där kan jag bli" i stället för "jag kan bara bli städare." (Barn i Missing out-rapporten 2024)

6. barn i större utsträckning diskrimineras och stigmatiseras

Risk för diskriminering och stigmatisering var en av de frågor som lyftes av många remissinstanser som anledning till att inte ge polisen möjligheten att införa säkerhetszoner. Förutom Rädda Barnen och andra barnrätts- och MR-organisationer lyftes detta av bl.a. Diskrimineringsombudsmannen, Justitieombudsmannen och Institutet för mänskliga rättigheter.

Tidöavtalet skapar en tydlig bild av "vi och dom", där personer med utländskt påbrå pekas ut som grundorsak till problem i samhället, där asylsökande och nyanlända stigmatiseras och får sina grundläggande mänskliga rättigheter inskränkta och där personer utan nödvändiga tillstånd får nästan alla sina rättigheter ifråntagna. Denna bild som regeringen målar upp blir allt tydligare för varje uttalande som görs, varje utredning som tillsätts och varje lag som stiftas inom områdena migration och kriminalitet.

Regeringen har under perioden förmedlat en ytterst förenklad och förvrängd förklaringsmodell på kriminalitet, ett mycket komplext samhällsproblem, genom att peka ut personer med utländskt påbrå, och då framförallt när det gäller nyanlända, genom att påstå att gängkriminalitet beror på migration. I regeringens socialpreventiva strategi mot gängkriminalitet, *Barriärer mot*

¹⁸ Karta: <https://segregationsbarometern.boverket.se/labbet/#/omradesstatistik/map?indicator=0-1,2,3,4,5&location=riket&bg=0>

¹⁹ Boverket (2023) Jämlikhet, livsvillkor och segregation Jämlikhet, livsvillkor och segregation – Boverket (240131)

²⁰ FoU/Ekholm, D. (2018) *Ungas utanförskap i utsatta stadsdelar: En kunskapsöversikt om social exkludering i relation till ekonomiska villkor, utbildning, politiskt deltagande och rumslig segregation*. FoU-rapport 85:2018

²¹ För källor, se litteraturhänvisning sid 8, Missing out (2024) <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Missing-out.pdf/>

²² Rädda Barnen. Missing out (2024) <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Missing-out.pdf/>

brott, tas åtgärder på migrationsområdet upp som en första barriär mot brott. Där står bland annat att läsa: "De senaste årens omfattande invandring i kombination med bristande integration har bidragit till att Sverige i dag står inför stora utmaningar med utanförskap och kriminalitet."²³

Denna retorik och tongång innebär en generalisering och leder till att barn med utländsk bakgrund och barn som bor i områden där barnbarnfattigdomen är hög blir stigmatiserade, och stärker såväl ett "vi och dom" i samhället och en social exkludering såväl som ökad diskriminering och rasism i samhället, då allmänhet uppfattar att det är godtagbart att skuldbelägga stora komplexa samhällsproblem på en viss grupp människor.

Övriga referenser i urval:

<https://www.delmi.se/seminarier/2023-12-15-ungas-integration-civilsamhallets-roll/>

[Rädda Barnen: Mottagandet av ukrainska barn bör visa vägen för EU:s asylmottagande | Rädda Barnen \(raddabarnen.se\)](#)

[Tidöavtalet \(raddabarnen.se\)](#)

[Kunskapsöversikt Barns rättigheter i etablering och Integration - PDF.pdf](#)

[Starka mammor – trygga barn – En rapport om asylsökande och nyanlända ensamstående mammors situation i Sverige | Save the Children's Resource Centre](#)

[Samlade rekommendationer och ställningstaganden, 210430.pdf](#)

[De som skickades tillbaka - Delmi](#)

[bris rapport att leva en dag i taget .pdf om mottagandets betydelse, vikten av det sociala sammanhanget och trygga vuxna](#)

[Wherever we go, Someone does us Harm: Violence against refugee and migrant children arriving in Europe through the Balkans | Save the Children's Resource Centre](#)

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/skade-och-dodsfallsutredningar/utredningar-med-barn-som-brottsoffer/>

[Publikationer och forskare i Kunskapsbanken - Nationellt centrum för kvinnofrid \(NCK\) - Uppsala universitet \(uu.se\)](#)

[Att synliggöra det osynliga - en socioekonomisk analys av hedersrelaterat våld och förtryck | Länsstyrelsen Östergötland \(lansstyrelsen.se\)](#)

[Risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende - Kunskapsguiden](#)

---

²³ Regeringen. Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet. 2024

Erfarenheter av ekonomiska svårigheter (raddabarnen.se)

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/halsa-i-olika-grupper/migration-och-halsa/socialt-deltagande-och-psykisk-halsa-bland-flyktingar/>

<https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/psykiskhalsa/grupperpsykiskhalsa/barnoch-hungapsykiskhalsa.46756.html>

DEL 3

BARNS RÖSTER!

-inventering inför inriktning för nationell verksamhet 2025-2028

Rädda Barnen samlar ständigt in kunskap om barns situation och om barns röster i frågor som berör dem. Det sker genom alla möten med barn i de verksamheter som bedrivs runtom i Sverige, i alltifrån studiestöd till aktiviteter för barn och föräldrar, till insamling av barns röster i olika rapporter. I och med att vi återkommande möter många barn i våra verksamheter så får vi en chans att lyssna till barn i olika åldrar och att bygga upp ett förtroende och en trygghet som gör att barnen vänder sig till oss med olika frågor och funderingar. För att kunna veta när rättigheter kränks så behöver barn först få kännedom om sina rättigheter. Genom våra verksamheter kan vi öka barns kunskap om deras rättigheter.

Det finns olika sätt att samla in barns röster, dels kan det göras genom barnens egna berättelser, kvalitativt, dels genom att vi sammanställer data från enkäter, kvantitativt. Det ger oss en större insikt i barnens behov och tankar, men det är viktigt att förstå att det många gånger är vuxna som formulerat frågorna. När vi samlar in åsikter, röster eller synpunkter från barn följer vi utöver våra egna riktlinjer också barnrättskommitténs nio kriterier för meningsfull och etisk delaktighet. Det handlar bland annat om tydligt syfte, samtycken, information om vad materialet ska användas till och planerad återkoppling.

Till detta underlag har vi sammanställt vad barn i våra verksamheter berättar. Här finns svar från Ung röst, som är Rädda Barnens undersökning för att lyssna in hur barn och unga i hela Sverige upplever att deras rättigheter respekteras och tillgodoses i vardagen. Totalt har 7 939 barn i åldrarna 12, 14 och 16 år svarat på frågorna i enkäten. Enkäten har också kompletterats med intervjuer i fokusgrupper. I underlaget finns även röster från andra rapporter, till exempel "Vuxna – vad gör dom? Barns röster om rasism i skolan belyser barns erfarenheter av rasism samt diskriminering och trakasserier med fokus på etnisk tillhörighet, hudfärg, kultur, språk och religion, med fokus på skolan. Rapporten bygger på enkätsvar från drygt 1 000 elever samt en kvalitativ studie av en forskare. Även rapporten Mellan stolarna lyfts upp. Länkar till samtliga rapporter finns längst ner i dokumentet.

Av Barnrättsagendan framgår att Rädda barnen skapar effekt för barn genom att arbeta systematiskt med barns delaktighet, lyfta barns röster och stötta deras egen organisering, Detta underlag innehåller också de frågor som RBUF prioriterar inom respektive område, samt vad några unga civilsamhällesaktörer har berättat för oss om vilken roll de vill att vi mycket tydligare ska ta i samarbete med dem. Vi har valt inte nämna vilka unga civilsamhällesaktörer som gett sina synpunkter, då vi ville ge dem fritt utrymme att uttrycka sina åsikter.

Oavsett vilket område vi arbetar med så ska vi alltid säkerställa att vår kunskap, våra metoder och vårt påverkansarbete drivs utifrån barns egna röster och bygger på barns delaktighet. Detta förstärks genom vår barnsyn, men behöver också synas i det operativa arbetet.

Vårt arbete att göra barn delaktiga utgår från den barnsyn som föreslås i Barnrättsagendan: *Varje barn är rättighetsbärare som utan diskriminering ska ha ovillkorlig tillgång till och kunna utkräva sina mänskliga rättigheter. Barnet är expert på sin egen situation och ska tas på allvar. Barns delaktighet är en rättighet men också en resurs för hela samhället. Det är vuxenvärldens ansvar att förverkliga barnets rättigheter.*

INRIKTNING 1: ATT MÅ BRA

Globalt mål: Hälsosam start i livet

Barn i våra verksamheter lyfter återkommande vikten av att ha en meningsfull fritid och tillgång till trygga vuxna utanför hemmet, att ha en plats att komma till och leka. De berättar att de upplever en trygghet i att veta att det finns en plats att komma till för stöd och att få uppleva glädje trots en annars stressad situation.

Från Ung Röst:

Fritid

12% har inte kunnat delta i någon aktivitet på fritiden för att de inte kunnat ta sig till aktiviteten. 38% av de som identifierar sig som annat än tjej eller kille har behandlats illa utifrån att de är homosexuella/bisexuella.

"Fokusera mer på sådana saker som rasism, homofobi och prata mer om ångest och depression bland barn och ungdomar och förklara att det är jobbigt i perioder men det finns hjälp." - Tjej, 12 år

"Fler fotbollsplaner och ishallar då dessa alltid är bokade/upptagna av föreningar." - Kille, 12 år

Från rapporten Missing Out om barns egna röster om att leva i relativ fattigdom

- Barn identifierar själva ekonomi som ett hinder för delaktighet i organiserade fritidsaktiviteter (Gå på sport etc). Det gäller både barns egna erfarenheter och situationer de ser/förstår/snappar upp när de bor i områden med hög barnfattigdom.
- Barn nämner konsekvenser av alla sorter - tex hälsa, generellt utanförskap och risken för att välja en kriminell väg om fritiden inte är bra.
- Fritidshemmets betydelse för meningsfull fritid (även om vi i rapporten också argumenterar för att det är en del av rätten till utbildning också.

Från enkät till barn och unga om Covid-19

Många barn berättar om att isoleringen, bristen på fritidsaktiviteter, att inte få träffa kompisar och mer tid framför skärmar leder till större psykisk ohälsa. *"Jag längtar tillbaka till när jag var 11 år, då kunde man bara gå ut och leka med vem som helst på gården eller knacka på. Nu finns inga ute och jag har inga att hänga med. Känner mig så ensam"*, berättar en ungdom

Från Hör barnens röst – 120 barn mellan 5 och 17 år rapporterar till FN:s barnrättskommitté

Vad behövs för att må bra? (5-11 år ritar och skriver om sina rättigheter)

- Att sporta
- Att dricka vatten
- Att äta mat
- Må bra i kroppen
- Spela fotboll
- Slåss
- Brottas
- Familjen
- Att ha kompisar
- Leka
- Göra videos
- Vara glad

- Gå ut i naturen
- Att lära sig saker

Barnen ritar och berättar att de tycker att deras familjer och lärare lyssnar på dem. En del barn berättar att de har varit med om lärare som inte lyssnar eller tror på dem.

Om du var Sveriges regering vad skulle du göra och ändra på?

- Vara snäll
- Alla som är rasister ska i fängelse
- Alla böter ska gå till barn
- Barn får välja vad de vill göra
- Ingen ska svära i skolan och om de svär ska de vara hemma en vecka
- Barnen får börja jobba om de vill
- När de vuxna jobbar och får pengar så måste de dela med sig
- Alla som vill bo i Sverige ska inte bli utvisade, flera av barnens kommentarer
- Barn ska kunna åka bil
- Alla har lika värde även om de inte har lika utseende
- Vuxna får inte svära
- Alla ska vara snälla
- Inte vara dumma

Från RBUF

- Tillgänglig, jämlik och vinstfri vård
- Avgiftsfria mensskydd, preventivmedel, provtagning för könssjukdomar, glasögon och tandvård
  - I nuläget är många barn begränsade i sitt fritidsutövande på grund av pengar, funktionsvariation, normbrytande könsidentitet eller etnicitet
  - Child Safeguarding inom idrott och fritid borde vara obligatoriskt för alla ledare
  - Avgiftsfri och likvärdig kulturskola i hela Sverige
  - Ökat stöd till unga som håller på med kultur – informationsbrist ska inte begränsa barns kulturutövande. Barn behöver få information om vilket stöd de kan få för sitt kulturutövande
    - Fler fritidsgårdar – ska vara en skyldighet för kommuner att erbjuda barn över 13 år fritidsverksamhet, kommuner behöver få mer stöd för det så att fritidsgårdar inte läggs ner
    - Väntetiden för könsbekräftande vård måste följa vårdgarantin. Den könsbekräftande vården för barn ska i första hand ses som medicinsk, inte psykiatrisk
    - BUP (Barn och Ungdomspsykiatri) och ungdomsmottagningar måste få ökade resurser för att kunna ta emot fler barn. Barn ska enligt lag ska ha rätt att träffa någon att prata med inom två veckor från att dom sökt vård. Alla elever ska, utöver skolläkare och skolsköterska, ha tillgång till psykolog, kurator och personal med specialpedagogisk kompetens placerad på skolor.
      - Lärare ska utbildas inom barns psykiska ohälsa
      - Barn som anhöriga, med missbruk, psykisk ohälsa, våld, allvarlig sjukdom eller dödsfall i familjen, ska upptäckas tidigt och få rätt stöd (även ekonomiskt om det behövs)
      - Låt barn kvalitetssäkra vården för barn. Vi vill att regeringen skapar ett barnråd under Socialdepartementet som ska säkerställa att det finns ett barnperspektiv i vården, unga civilsamhället ska vara representerade i barnrådet. Det ska även göras en barnkonsekvensanalys* av arbetet, tillsammans med en analys över hur mycket inflytande och verklig makt som faktiskt ges till målgruppen.

INRIKTNING 2: ATT KLARA SKOLAN

Globalt mål: Återgång till skolan

Från Ung Röst

Skola

9% får sällan eller aldrig den hjälp de behöver i skolan för att klara sina uppgifter
34% av killarna har i skolan blivit slagna, sparkade, puttade eller inlåsta

27% av tjejerna har utsatts för sexuella trakasserier på skoltid
38% av de som identifierar sig som annat än tjej eller kille har behandlats illa utifrån att de är homosexuella/bisexuella
25% av barn med utländsk bakgrund har behandlats illa i skolan utifrån hudfärg, kultur, religion eller var de själva eller deras familj kommer ifrån

"Jag tycker att vi har lärt oss en del om barnkonventionen. Men när vi lär oss, brukar de avbryta och säga: Nu kan ni det här, nu gör vi något annat, tiden flyger. Så vi har inte lärt oss allt." - Kille i fokusgrupp

"Förändra konceptet skola så det passar alla. Många blir hemmasittare idag pga att de inte klarar att vistas i skolmiljön med alla krav mm. När en vuxen drabbas liknande, kallas det utbränd." - Ungdom, 16 år

"Ingen förstår hur höga krav vi ungdomar har nu i skolan. Alla säger bara att vi är lata. Men prova lev vårt liv i en vecka. Då kanske du förstår hur höga krav och hög press och ansvar vi har på oss." - Tjej, 14 år

"Om jag till exempel ber om hjälp med matte, då kanske jag blir stämplad att okej, han är dum, han kan inte matte." - Kille i fokusgrupp

"Vi får inte tillräckligt med hjälp av vissa lärare. Hon säger istället gå och hjälp dig själv." - Tjej i fokusgrupp

"Många gånger har lärare sett när vi blir behandlade orättvist. Lärarna ser men de gör ändå inget åt saken." - Tjej i fokusgrupp

"Fler behöriga lärare och stödpersonal i skolor." - Tjej, 14 år

Från enkät till barn och unga om Covid-19

När barnen har varit hemma från skolan, svarar 59 % att de har haft allt de behöver. Övriga saknar till exempel dator (17%), tillräckligt internet (14 %), möjlighet att arbeta ostört (14 %) och stöd från vuxna i skolarbetet (18%). Vart tionde barn uppger att de saknar lunch och mellis som de vanligtvis får i skolan.

Många barn vi möter är oroliga för sina betyg, för att de inte lär sig tillräckligt och därmed för sina framtidsutsikter. Redan innan pandemin fanns det studier som visade att barn och unga som kommit sent i barndomen till Sverige – med eller utan sin familj – hade det svårare att klara skolan och kunna studera vidare. Detta riskerar att förvärras än mer med pandemin och den digitaliserade undervisningen. *"Jag är orolig över att inte komma in på universitet eller det programmet jag vill för att jag pluggar hemifrån"* Tjej, sista året på gymnasiet

Från RBUF

- Normkritisk skola där alla barn blir lyssnade på (könsneutrala omklädningsrum och toaletter)
- Inga läxor – läromålen ska nås på skoltid med lärarnas hjälp
- Främja demokratiskt engagemang, giltig frånvaro för barn när de engagerar sig politiskt
  - Statlig och avgiftsfri skola och förskola (säkerställ att gymnasiet alltid är kostnadsfritt)
  - Skolan ska aktivt förhindra vinklat historieberättande
  - Avgiftsfritt fritids som alla barn ska ha tillgång till

INRIKTNING 3: ATT VÄXA UPP UTAN VÅLD

Globalt mål: Frihet från våld

Från internt PM om barns upplevelser av islamofobi i allmänhet och koranbränningar i synnerhet

Sammanställningen nedan bygger på enstaka medarbetares reflektioner, och gör inte anspråk på att spegla alla perspektiv av frågan.

- Barn har uttryckt att de inte känner att de accepteras som en del av den svenska samhället eller del av svenska befolkningen, de påverkas i allra högsta grad av händelserna och polariseringen i samhället.
- När barn uttrycker oro, sorg, rädsla, ilska till skolpersonal om koranbränningar så visar vuxna en oförmåga att bemöta barns känslor och hjälpa till att göra världen mer begriplig. Detta riskerar att lämna barn ensamma med sin förförståelse och dra sina egna slutsatser (vilket riskerar att öka känslan av att du inte är en del av samhället)
- Barn uttrycker många olika slags känslor och värderingar gällande den sociala oron som varit i Rosengård. En del har uttryckt att de vill agera ut sin frustration och ilska över koranbränningar medan många andra uttrycker främst rädsla, oro och sorg över att det finns de som gör upplopp i deras område och över polisens oförmåga att skydda de boende och deras bilar.
- Flera av föräldrarna som kollegor möter från området känner inte att deras område skyddas av polisen som det ska vid upplopp.
- Från migrationsverksamheterna har det även vid tillfällen från en del ungdomar lyfts en irritation och oro kring de upplopp som följt koranbränningarna med tankarna att detta i längden kommer att drabba dem som grupp.

Från enkät till barn och unga om Covid-19

"Det jobbigaste med viruset är att jag inte kan få träffa vänner i skolan, och en annan sak är att träffa min pojkvän. Förut brukade jag låtsas att jag skulle göra skolgrejer, men jag träffade då min pojkvän. Nu finns det ingen chans för oss att ses. Det skulle aldrig hända att jag berättar om honom för min familj. Jag kommer då trampa på familjens heder och då kommer hela slakten vara ute efter mig." – från samtal i chatten

"Det skulle bli en hel bok om jag skrev allt jag inte får göra. Jag får inte ha sex, får inte vara hemma hos killar, inte gå ut på fest, vara sent ute – inte ens om jag ska på promenad. Det är egentligen ingen skillnad nu än innan corona – ja, en grej är väl att jag alltid är hemma nu och övervakas vad jag gör. Jag längtar till skolan, jag hoppas det här snart är över." – från samtal i chatten

Från Vuxna – vad gör dom? Barns röster om rasism

"Jag har varit med om lärare som varit jättekränkande. En gång sa en lärare att våra betyg i vår skola var sämre för att det bara finns elever med utländsk bakgrund på vår skola. Då sa jag till honom att det inte beror på våra bakgrunder, det är bara bra att vi kan fler språk och kommer från olika kulturer. Att vi får sämre betyg beror istället på att vi inte får samma chanser." (Ungdomsambassadör, 17 år)

"En idrottslärare brukade säga att vi tjejer inte kan ha på oss slöja på gympan. Men det gick ju hur bra som helst. Jag var en av de snabbaste tjejerna i klassen och jag hade på mig min slöja! Jag har också varit med om rasism från andra elever. När jag började ha slöja i sjuan var det en kille i skolan som rev av mig slöjan. Jag blev helt skakis och jag ringde pappa och vi gick till rektorn. Men de vuxna på skolan brydde sig inte kändes det som. Rektorns svar var att hon inte kunde kontrollera det men skulle prata med honom. Jag låtsades att jag inte brydde mig men det var väldigt jobbigt. Jag bytte sen skola." (Ungdomsambassadör, 17 år)

Barn tycker det är viktigt att de blir lyssnade på och hörsammade i beslut som berör dem.

70% har svarat att det är mycket eller ganska viktigt att "de som bestämmer i området där du bor lyssnar på barn". Cirka hälften av barnen tycker att de som bestämmer i området lyssnar ofta eller ibland, 38% vet inte och 11% tycker att de som bestämmer aldrig lyssnar på barn. Bland barn med utländsk bakgrund är det dubbelt så stor andel som har erfarenhet av att inte ha något inflytande. Vart femte barn eller 20% av dessa svarar att de som bestämmer i området där de bor aldrig lyssnar, medan motsvarande siffra är 7% bland barn med svensk bakgrund

"Man ska gå till typ en vuxen, men jag vet inte, vuxna – vad gör dom?" (Noor)

"Lärarna ser oftast inte sakerna som vi utsätts för" (Lilly)

- Barn ser rasism i skolan, i offentliga miljöer och på sociala medier. Skolan är jämfört med fritiden den plats där det är störst risk för barn att bevittna och utsättas för rasism. Cirka hälften har sett rasism på sin skola.
- Barn har kännedom om sina rättigheter; nio av tio har hört talas om barnkonventionen, och sju av tio har arbetat med barnkonventionen i skolan. Däremot uttrycker barnen att de vuxna, på grund av passivitet, misslyckas med att tillgodose deras rättigheter.
- Bland barn med utländsk bakgrund är det en högre andel – vart fjärde barn – som uppger att de har blivit diskriminerade och/eller trakasserade jämfört med barn med svensk bakgrund, där vart sjunde barn uppger det.
- Bland barn som är troende muslimer är det något mer än var fjärde (27%) som uppger att de blivit diskriminerade och/eller trakasserade.
- Vart femte barn med utländsk bakgrund är orolig för att bli retad utifrån etnisk tillhörighet, vilket kan förstås utifrån minoritetstress.
- Barn berättar att vuxna inte lyssnar, förstår eller tar barnens erfarenheter av rasism på tillräckligt stort allvar. Vuxna saknar tillräcklig insikt för att kunna se och därmed motverka rasism.
- Barn berättar att vuxna misslyckas med att skydda barn från rasism, och från repressalier knutna till när barn själva väljer att ingripa och agera antirasistiskt.

Från Mellan Stolarna

"Jag var för bra för BUP tydligen. Jag förstår inte varför, jag mådde ju så dåligt." – Barn 14 år

"Jag fick berätta vad som hade hänt på Barnahus, men sedan var det ingen som frågade om jag behövde något mer." – Barn, 13 år

"Alla barn borde ha rätt att prata med någon om det man har varit med om, men det är inte så lätt att få prata med någon på typ BUP." – Barn, 13 år

"Ärligt så tänker jag inte att jag har varit med om våld. Jag vet att jag har det, men det känns ändå inte riktigt så. Jag tänker att det alltid finns andra som har haft det mycket värre, så varför ska jag klaga liksom?" – Barn, 18 år

"Jag har alltid varit liksom duktig, och andra ser bara en glad och social solstråle som är med på alla aktiviteter överallt. Då har jag sluppit vara hemma och höra mammas elaka ord om hur dålig jag är, och det har varit mitt sätt att överleva. Men andra ser inte hur trött jag känner mig." – Barn, 15 år

Jag berättade aldrig för någon annan vuxen om att jag och mamma utsattes för våld hemma. Jag fick inte berätta det för någon. Jag berättade för mina kompisar men ingen vuxen. – Barn, 12 år

När det gäller olika typer av våld som vuxna utsatt barn för svarade eleverna så här:

- 24 procent har någon gång blivit utsatta för fysiskt våld
- 16 procent har blivit utsatta för psykiskt våld
- 14 procent har upplevt våld mellan vuxna i familjen
- Sex procent har upplevt försummelse

- Nio procent (14 procent av flickorna och två procent av pojkarna) har utsatts för sexuella övergrepp av en vuxen person

"Jag var stökig i skolan och hamnade ofta i slagsmål. Jag hade ingen att prata med, ingen verkade fatta." – Barn, 12 år

"Att få hjälp är bra, det blir bra. Alla barn skulle få det. Prata om allt som är läskigt, först ville jag inte, men sen få spela memory eller leka. Jag blir bättre." – Barn, 8 år

"Det har hjälpt mig att berätta, som att man blir lättare. Någon som lyssnar på mig. Det är bra på något sätt. Det är fortfarande stress men jag är mer stabil, jag känner mig mer nöjd med mig själv" – Barn, 17 år

"De pratade om våld i skolan, att vuxna inte får slå barn och så. Då kändes det som att alla tittade på mig även om jag visste att det inte var så." – Barn, 12 år

"Om man ska upptäcka våld mot barn och ser ett barn med skador ska man fråga om han eller hon har blivit slagen. Vuxna ska våga fråga barn." – Barn, 12 år

"Jag tycker att alla barn ska ha någon som de kan prata med om det de har varit med om, då känns det bättre." – Barn, 7 år

"Detta är inte bara mina erfarenheter utan även andras. BUP måste ta barn seriöst. Om jag säger att jag har jättemycket ångest attacker så kan de inte bara säga. Har du testat att andas? Det är väl klart jag andas, annars skulle jag ha dött. De tänker att barn inte fattar, men vi fattar mer än vuxna tror." – Barn, 15 år

"Jag trodde jag skulle få hjälp, men alla hatar mig. Till och med BUP hatar mig."

"Ingen hjälper oss. Ingen hjälper min mamma att hjälpa oss efter allt som hänt. Det är bara jag som hjälper henne. Jag är van att hjälpa min mamma och att finnas för henne. Jag har blivit bäst på det, men det är mycket jag inte kan." – Barn, 12 år

Sammanfattning från Dialogforum med ungdomar 16 juni, 2021

"Osäkra vilsna, känner att de inte hör hemma någonstans, ofta problem hemma, ser möjligheter med att bli bekräftade, uppmärksamhet, ser NMR som en stor välkomnande familj med öppna armar, kan lika vara en annan extrem organisation"

"Som människa behöver man trygghet, kärlek och gemenskap. Det är tre viktiga faktorer för att en människa ska må bra. Om man som ung saknar trygghet och kärlek i sin familj och dessutom har sociala och ekonomiska svårigheter så finns det en större risk att man söker sig till dessa nätverk."

"Bemötande – inte skjuta bort! I skolan, att lärare bara förkastar rasistiska åsikter, det blir bara värre då..."

En nyckel till att förhindra situationer som denna är utbildning. När man till exempel pratar om högerextremism tänker man oftast på nazism men det finns så mycket mer.

Om skolor, föreningar och andra organ skulle prata mer om konsekvenser av högerextremism skulle fler förstå allvaret

Om alla barn i Sverige hade lika förutsättningar att klara utbildning osv i livet tror jag inte att våldsamma grupper hade funnits på samma sätt

Jag och mina kompisar är engagerade i HBTQ-frågor. Man är inte trygg någonstans...

Vuxna behöver ha utbildning. Fatta hur viktigt detta är!

När det kommer till unga som ansluter sig till NMR tror jag att i de flesta fall inte handlar om ideologin, utan att man helt enkelt vill bli sedd och hörd.

Barn vet inte om polisen och myndigheter och vet inte var de ska söka hjälp

Från RBUF

- Barnmisshandel är ett folkhälsoproblem – rättsskyddet behöver stärkas för våldsutsatta barn och förebyggande arbetet mot våld behöver öka
- Inför misshandel av barn som en egen brottsrubricering – barnet ska inte behöva bevisa att våldet orsakat smärta
- Psykiskt våld ska vara straffbart, att se någon annan utsättas för våld i familjen är psykiskt våld.

- Alla barn ska ha tillgång till Barnahus med god kvalitet – ska finnas tydliga nationella kvalitetskrav för Barnahus så att bostadsort inte avgör vilket stöd ett barn får
- Barn som lever med föräldrar med missbruksproblem ska få stöd som är tillgängligt och som de vet hur de ska söka, det behövs satsningar på uppsökande verksamhet
- Dokumenterade sexuella övergrepp ("barnpornografi") behöver finnas ett samarbete internationellt och nationellt mellan rättsväsende, civilsamhälle och internet- och telekomföretagen. Alla internetleverantörer ska omfattas av filtret
- Skyndsamhetsregler ska även gälla unga målsägande för barnpornografibrott. Håller med barnrättskommittén om att Sverige måste utvidga definitionen av vad som är brott så att ljudinspelningar av övergrepp också förbjuds

INRIKTNING 4: ETT SAMHÄLLE SOM GÖR SITT JOBB

Globalt mål: Trygghetssystem och motståndskraft

Från Ung Röst

"Vuxna ska lyssna på oss mer och de ska acceptera våra val och inte få oss att ändra på oss. För om vi har något som vi tycker, så borde de låta oss tycka det..." - Kille i fokusgrupp

Inflytande

67% tror att politiker/de som bestämmer sällan eller aldrig lyssnar på barns åsikter

37% upplever att de sällan eller aldrig fått vara med och tycka till om/påverka det som är viktigt för dem i skolan

79% upplever att de sällan eller aldrig fått vara med och tycka till om/påverka i området där de bor

69% vill vara med och påverka för lika rättigheter för tjejer och killar

12% tycker att politiker/de som bestämmer i Sverige gör tillräckligt för miljön och klimatet

Trygghet och hälsa

11% har under det senaste året varit oroliga för att de själva, deras familj eller någon annan de känner ska bli utsatta för våld i området där de bor

12% har under det senaste året varit oroliga för att familjens pengar inte ska räcka till det de behöver

33% har det senaste året varit ledsna eller nedstämda under två veckor eller längre, bland de som varken identifierar sig som tjej eller kille är denna siffra så hög som 67 %.

11% har varit med om att en vuxen kontaktat dem på sociala medier och velat prata om sex

9% av barn och unga "inte till någon" på frågan om vart de vänder sig om de mår dåligt eller behöver prata med någon

"Barn ska kunna söka hjälp för sitt välmående på ett enklare sätt och inte behöva vänta i en kö." - Tjej, 16 år

"Kriminalitet för man kan bli rädd av att nån blir skjuten och dör. Man kan börja tänka på det för mycket så man mår dåligt." - Kille, 12 år

När vi i en öppen fråga undrade vad barn och unga med egna ord tycker är viktigast för politiker att fokusera på under valåret 2022 valde nära 6 000 barn och unga att svara. Närmare hälften tar upp miljö och klimat som den viktigaste frågan. Ungefär 1 000 barn tar också upp skolfrågor. När vi sedan utifrån ett antal fasta svarsalternativ frågade vad barn själva vill vara med och påverka svarade barnen i högst utsträckning frågor som lika rättigheter mellan killar och tjejer, barns hälsa och

mående samt mot rasism. Att barn är engagerade och har mycket att säga till dagens politiker är en tydlig slutsats utifrån svaren.

"Om jag var statsminister skulle jag lyssna på vad barn har att säga." - Kille i fokusgrupp

"Jag vill gärna rösta och jag brinner för att göra Sverige till ett bättre land." - Tjej i fokusgrupp

Från enkät till barn och unga om Covid-19

Många av de barn vi möter har kontakt med olika samhällsorgan på grund av sin utsatthet. Många barn vittnar om svårigheter att få stöd och hjälp under pandemin på grund av rådande restriktioner. Möten ställs in med kort varsel på grund av sjukdom. Sjukvårdsinsatser skjuts upp på grund av omställning. Elevhälsan är inte tillgänglig när skolan sker på distans. Väntetider för att få hjälp från BUP ökar. För dessa barn har också distansundervisningen lett till större svårigheter att få stöd och hjälp, då lärare och elevhälsa, dit barnet kanske skulle ha vänt sig för stöd i första hand, inte finns tillgängliga på samma sätt.

